

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR NUTQINI RIVOJLANTIRISHDA MAYDA QO‘L MOTORIKASI MASHQLARINING AHAMIYATI

Jabbarova Munira Saparboy qizi

O‘zbekiston-Finlandiya Pedagogika Instituti

Ta‘lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi

(maktabgacha ta‘lim) yo‘nalishi

I bosqich magistranti

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning mayda qo‘l motorikasini rivojlantirishga oid turli xil mashqlar, maqollar, quvnoq she‘rlar va mashg‘ulotlar o‘yin tarzida berilgan. Maqolada keltirilgan barmoqlar mashqi maktabgacha yoshdagi bolalarning nutqini, diqqatini va xotirasini rivojlantirish va ularni maktabga tayyorlashga mo‘ljallangan.

Kalit so‘zlar: Mayda qo‘l motorikasi, nutq nuqsonlari, barmoqlar mashqi, artikulyatsiya, korreksiya.

ABSTRACT

In this article, various exercises, proverbs, funny poems and activities related to the development of small hand motor skills of preschool children are given in a playful way. The finger exercise presented in the article is intended to develop the speech, attention and memory of preschool children and to prepare them for school.

Keywords: Fine hand motor skills, speech disorders, finger exercises, articulation, correction.

АННОТАЦИЯ

В этой статье в игровой форме даны различные упражнения, пословицы, веселые стихи и занятия, связанные с развитием мелкой моторики дошкольников. Представленные в статье пальчиковые упражнения предназначены для развития речи, внимания и памяти дошкольников и подготовки их к школе.

Ключевое слово: Мелкая моторика рук, нарушения речи, упражнения пальцев, артикуляции, исправление.

Maktab va maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida ta‘lim, tarbiya oluvchi farzandlarimizning zamon talabi asosida har tomonlama yetuk shaxs sifatida kamol

topishida hamda jamiyat hayotida faol ishtirok etishida ular nutqining to'g'ri va mukammal rivojlanishi muhim ahamiyatga ega. Chunki nutq — bu kishilararo aloqa quroli, milliy boyluk hamda ta'lim, tarbiya berishning qudratli vositasidir.

Bola kattalarga taqlid qilish orqali tovush va so'zlarni to'g'ri talaffuz etishga o'rganadi. Demak, ota-onalar hamda tarbiyachilar bolaning tovushlarni to'g'ri talaffuz etishiga e'tibor berishlari, ular nutqida uchraydigan nuqson va kamchiliklarni o'z vaqtida bartaraf etishga kirishishlari lozim.

Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalar orasida nutqiy nuqsoni bor bo'lgan bolalar uchrab turadi. Ularda ba'zan nutqning to'liq rivojlanmaslik holatlari ham kuzatiladi. Bunday nuqsonli bolalar maktab dasturini o'zlashtirishga qiynaladilar va ular logoped yordamiga muhtoj bo'ladilar.

Hozirgi kunda maktabgacha yoshdagi bolalar uchun logopedik amaliyotda qo'llanilayotgan ish tartibi dolzarb bo'lmoqda.

Zamonaviy logopediya fani juda keng tarmoqlidir. Logopedik ishning ko'p usullari nafaqat korreksion muassasalarda, umumiy maktabgacha ta'lim tashkilotlarida balki uy sharoitida ham barmoqlar mashqi bolaning muskullarini rivojlanishi uchun qo'llanilib kelmoqda. Bola mashqlarni qiziqib va zavqlanib bajarishi uchun beriladigan materiallarni nafaqat to'g'ri tanlab olish, shuningdek, uni o'tkazish shaklini yaxshi bilish kerak.

Bolaning asosiy faoliyati - bu o'yindir. Bola o'yin orqali atrof olamni tasavvur qiladi, rivojlanadi va o'sadi. Kattalar qay darajada o'yinni sifatli tashkil qilishi va bu o'yin bolaning talabiga va uning yoshiga qanchalik to'g'ri kelishiga bog'liq.

Bola nutqini o'rgangan taniqli tadqiqotchi olim M.M.Kolidov qadimdan qo'l barmoqlarining harakatlarini rivojlantirish tarixidan boshlab qo'l harakati nutq bilan bog'liqligini alohida ta'kidlab o'tgan. Logopediya sohasining rivojlanishiga o'lgan hissa qo'shgan O'zbekistonlik olimlardan L. R. Mo'minova, R. Sh. Shomahmudova va M.Y. Ayupovalarning darsliklari va o'quv qo'llanmalaridan ham bolani yoshligidan boshlab mayda qo'l motorikasini rivojlantirish juda foydali ekanligini bilishimiz mumkin. Shuning uchun ham barmoqlarni nutq a'zosi deb bilamiz.

Mayda qo'l motorikasi barmoqlar mashqini bajarish, bolaning faol nutqini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Olimlarning elektrofiziologik tadqiqotlarida barmoqlarini impulsi asosida nutq zonasi shakllanishi qayd etilgan. I.P.Pavlov nutqning rivojlanishida taktil sezgining katta ahamiyatga ega ekanligi to'g'risida fikr bildiradi. Taktil sezgi nutq markazining harakatiga qo'shimcha energiya berib shakllantirishga yordam beradi. Mayda motorikani takomillashtirish asosida nutq a'zolari rivojlanadi.

Barmoqlar mashqini bajarish bolani rasm chizishga tayyorlaydi, qo'l mushaklarining harakati faollashadi va keyinchalik yozish malakasini oshirishga ham

yordam beradi. Har bir mashqni bajarish bo'yicha predmetli rasmlar, she'rlar, geometrik shakllar bilan ishlash usullaridan foydalanish lozim. Mashqlarni bajarishda barcha barmoqlarning ishtiroki va harakati muhimdir. Bola barmoqlar mashqini rasmlar asosida yaxshi bajarishni o'zlashtirib olganidan keyin mashqlar murakkablashib boradi. Keyingi bosqichda barmoqlar ishtirokida sahnalashtirilgan pantomima, syujetli kichik hikoyalar namoyish qilinadi.

BARMOQ O'YINLARI VA MASHQLAR

Mashg'ulotda barmoq uchun ajratilgan o'yinli trening 10-20 daqiqani tashkil etadi. Bu vaqtda bolaning diqqati o'tilayotgan mavzu bo'yicha ma'lumotlarni eslab qolishiga qaratilgan bo'lishi lozim. Mashg'ulotga tayyorgalik davri - 3 daqiqa. Bu mashqlarni oddiy nutqiy she'rlar bilan olib borsa ham bo'ladi.

M a s a l a n :

YOMG'IR

Yomg'ir, yomg'ir jon yomg'ir,
Shovqin solmay yog'aqol.

Chap qo'lining kaftini ochiq holatda ushlab, o'ng qo'lining barmoq uchlari bilan ochiq qo'lining kaftiga uriladi. Ikkala qo'l barmoqlarining uchlari galma-galdan birlashtiriladi va ochiladi.

Kom-ko'k dala, qirga yog',
O'rmonzoru boqqa yog'.
Derazamni chertmasdan,
Mayingina yog'aqol.

Ikkala qo'l barmoqlari musht qilinib, bir-birining ustiga qo'yiladi.

Mashqlarni "o'tilgan" o'yin yordamida takrorlash 3-5 daqiqani va mashqlarni yangi o'yin bilan o'rgatish 5 - 7 daqiqani tashkil qiladi. Mashg'ulotni yakunlashda ham har bir o'tilgan mashg'ulotlarni takrorlab, mashg'ulot yakunlanadi. Bu bo'limda eng kerakligi bola bilan birgalikdagi ijodiy yondashuv va qiziqishiga asoslanib, mashg'ulotni kelgusi safar davom ettirishga bo'lgan xohishini so'ndirmaslik lozim.

TOPISHMOQLAR

Bu bo'lim katta yoshdagi bolalar uchun. Bunda bolalar topishmoqlar, tez aytishlar, qiziqarli ashulalarni topishadi. Bolaga qo'li bilan ko'rsatib topishmoqning javobini topishini ayting, o'zingiz ham topishmoq, tez aytishlarni topib ko'rsating keyin o'rin almashing.

KARAM

Karang ajoyib narsa,
Bilaklar birlashgan holda kaft ochilib, barmoqlar yoyiq xolda har tomonga aylantiriladi.

Yerdan chiqqan koptokcha.

Ikkalla qo‘l birlashib koptok shakli hosil qilinadi.
Qars-qurs qiladi,
Bu qanday ovoz bo‘ldi.
Yarashar qars-qurs qilsam,
Axir men Karam bo‘lsam.
Qo‘llarni qulf holatida bir - biriga mahkamlab ikki tomonga tortiladi,
qo‘llar holati almashadi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

- 1 O‘zbekiston Respublikasining “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida”gi qonuni. Toshkent. Sh, 2019-yil
- 2.Davlat ta’lim standartlarini tasdiqlash to‘g‘risidagi O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 802-son qarori. Toshkent- 22.12.2020 yil.
3. Ahmedova Z.M. Ayupova M.Y. Xamidova M.P. Logopedik o‘yin. Toshkent –2007
4. Shomahmudova R. Sh. “barmoqlar mashqi va nutq o‘stirish”. Toshkent. Sh, 2019-yil